

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 5306/2022
12.04.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Гордане Комненић, председника већа, др Илије Зиндовића и Марије Терзић, чланова већа, у парници тужила АА из ... и ББ из ..., чији је пуномоћник Немања Лукић, адвокат из ..., против туженог ВВ из ..., чији су пуномоћници Мирјана Јоксимовић и Бранко Матовић, адвокати из ..., ради поништаја уговора о доживотном издржавању по основном тужбеном захтеву, односно утврђења ништавости уговора о доживотном издржавању по евентуалном тужбеном захтеву, одлучујући о ревизији тужила изјављеној против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж 1813/20 од 21.12.2021. године, у седници одржаној 12.04.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужила изјављена против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж 1813/20 од 21.12.2021. године.

ОДБИЈА СЕ захтев туженог за накнаду трошкова поступка на име састава одговора на ревизију.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Пожаревцу П 60/18 (2014) од 01.06.2018. године, ставом првим изреке, усвојен је тужбени захтев тужила па је поништен уговор о доживотном издржавању закључен између туженог, као даваоца издржавања и сада пок. ГГ, бив. из ..., као примаоца издржавања, на којем су потписи уговарача оверени пред Основним судом у Пожаревцу 13.09.2013. године под бројем РЗ 1036/2013–52, што је тужени дужан да призна и трпи. Ставом другим изреке, обавезан је тужени да тужилима надокнади трошкове парничног поступка у износу од 1.221.238,00 динара, са законском затезном каматом почев од извршности пресуде до исплате.

Апелациони суд у Крагујевцу је, након расправе одржане у другостепеном поступку, пресудом Гж 1813/20 од 21.12.2021. године, ставом првим изреке, укинио пресуду Вишег суда у Пожаревцу П 60/18 (2014) од 01.06.2018. године и пресудио тако што је под 1. одбио тужбени захтев тужила да се поништи уговор о доживотном издржавању оверен пред Основним судом у Пожаревцу 13.09.2013. године под бројем РЗ 1036/2013–52, закључен између туженог и сада пок. ГГ, што је тужени дужан да призна и трпи, као неоснован; под 2. одбио тужбени захтев тужила да се утврди да је

ништав и да не производи правно дејство уговор о доживотном издржавању оверен пред Основним судом у Пожаревцу 13.09.2013. године под бројем РЗ 1036/2013–52, закључен између туженог и сада пок. ГГ, што је тужени дужан да призна и трпи, као неоснован и под 3. обавезао тужиље да туженом накнаде трошкове парничног поступка у износу од 1.427.750,00 динара са законском затезном каматом почев од дана извршности пресуде до исплате.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужиље су благовремено изјавиле ревизију, због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужени је поднео одговор на ревизију тужиља.

Испитијући побијану пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 72/11... 18/20), Врховни касациони суд је оценио да је ревизија тужиља није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, а нема ни других битних повреда учињених у поступку пред другостепним судом које би могле представљати разлог из ког се ревизија може изјавити у смислу члана 407. став 2. ЗПП. Другостепени суд је на основу одржане расправе, изведених доказа читањем, те доказа вештачењем, утврдио чињенице које су битне за правилну примену материјалног права и одлучио о основаности основног и евентуалног тужбеног захтева.

Сада пок. ГГ је са својим невенчаним супругом, туженим, закључила уговор о доживотном издржавању који је судски оверен 13.09.2013. године. Тужиље су ћерке пок. ГГ. Брак између сада пок. ГГ и оца тужиља разведен је, након чега је ГГ отишла у иностранство у ком тренутку су тужиље биле старе 4-5 година. Оне су остале да живе код оца и очевих родитеља. Са мајком остварују контакт након свог пунолетства и удаје. Тужиља АА живи и ради у иностранству у ..., где су живели и пок. ГГ и тужени у ванбрачној заједници дугој више од 40 година, а тужиља ББ живи у ... . Након пензионисања, пок. ГГ и тужени долазе у село ... где су живели све до ГГ смрти у њеној родитељској кући. Тужиље су повремено мајку обилазиле.

Пок. ГГ је боловала од бројних телесних обољења. Била је вишегодишњи дијабетичар, боловала је од кардиоваскуларног обољења, а годину дана пре потписивања уговора постављена је прва сумња на злоћудни тумор панкреаса. Након тога је доживела и мождани удар, због чега је у периоду од 13.11. до 12.12.2012. године била болнички лечена на одељењу неурологије и то због тегоба у виду слабости десне руке, десне ноге и отежаног говора. Отпуштена је са дијагнозама инфаркт мозга, шећерна болест и тумор панкреаса, а приликом отпуста из болнице била је самостално покретна, а неуролошки налаз је био уредан. Према налазу и мишљењу Судско – медицинског одбора Медицинског факултета у Београду, описана неурошка симптоматологија код сада пок. ГГ, ни приликом отпуста из болнице, а ни касније у време закључења предметног уговора, није била таква да је могла да наруши схватање значаја радње коју предузима. У здравственом картону ГГ нема дијагноза које се односе на психијатријска обољења, нити су разлози њених посета лекару биле због тих обољења. Одређене психичке сметње које су дијагностиковане код пок. ГГ, попут напетости, нервозе, промене расположења, израз су очекиване и уобичајене реакције на

сознање о постојању малигне болести, а не представљају манифестацију психијатријског обољења које би могло довести до нарушавања способности за расуђивање и схватања радње коју предузима. Њена способност комуникације била је очувана све време. Мишљење је овог одбора да, узимајући све наведено у обзир, као и карактеристике обољења од којих је боловала, код ГГ у време сачињавања спорног уговора, није утврђено постојање ниједне медицинске чињенице која би указивала на то да није била способна да закључи уговор о доживотном издржавању и да схвати значај радње коју предузима.

Уговором о доживотном издржавању уговорена је обавеза туженог, иначе ванбрачног супруга, као даваоца издржавања да издржава примаоца издржавања до краја њеног живота, да је негује и лечи у болести, а по смрти да је сахрани и да сва подушја предвиђена месним народним обичајима. Заузврат, пок. ГГ је уговором оставила у наслеђе кат. парцелу број .., која у свом саставу има неколико различитих култура земљишта, кат. парцелу .., кат. парцелу .. са породичном стамбеном зградом и две помоћне зграде на кат. парцели .., уписане у ЛН .. КО ..., удео од 367/733 делова од кат. парцеле .. са ½ помоћне зграде на кат. парцели .. из ЛН .. КО ..., двособан стан у улици ... бр. .. у ... – број стана .. и двособан стан на истој адреси – број стана .. и стан у улици ... број .. – стан број .., као и све покретне ствари које се буду нашле у домаћинству иза њене смрти.

Хирург др Ненад Вељковић, који је лечио тужиљу након постављања дијагнозе сумње на тумор панкреаса, изјавио да није могуће дати одговор на питање колико би ГГ живела са таквом врстом болести – тумор панкреаса, те да он није волео, нити желео да такве прогнозе даје. Тужени је имао сазнања о болестима примаоца издржавања будући да је са њом живео у ванбрачној заједници дугој скоро 40 година. О пок. ГГ се старао, водио је код лекара и пре и након закључења уговора, посећивао је у болници, а ангажовао је треће лице ради пружања помоћи при њеном опоравку од преживљеног можданог удара. ГГ је преминула ...2014. године.

Тужиље су тужбу у овој правној ствари поднеле 30.05.2014. године са захтевом да се утврди да је ништав и да не производи правно дејство предметни уговор о доживотном издржавању из разлога што се на том уговору не налази потпис ГГ и што је у тренутку закључења уговора била неспособна за расуђивање, да би потом остале само при другом разлогу.

У току поступка, поднеском од 03.02.2017. године, тужиље су као евентуални тужбени захтев поставиле захтев за поништај предметног уговора, али без навођења из ког разлога се тражи поништај уговора, да би поднеском од 08.05.2018. године први пут навеле разлог за поништај, а то је да у тренутку његовог закључења није постојала алеаторност, будући да је у тренутку закључења уговора пок. ГГ имала метастазирани карцином панкреаса у терминалној фази, те је било извесно да ће у периоду не дужем од 6 месеци окончати свој живот. Тим поднеском је захтев за поништај уговора постављен као основни, а захтев за утврђење његове ништавости као евентуални тужбени захтев.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, по одржаној расправи, одлучујући о основном тужбеном захтеву за поништај уговора о доживотном издржавању због недостатка алаторности, другостепени суд је тај захтев одбио оценивши да нису испуњени услови из члана 203. Закона о наслеђивању, јер су истекли и субјективни и

објективни рок за подношење тужбе на основу члана 203. став 2. Закона о наслеђивању. Наиме, истекао је субјективни рок за подношење захтева за поништај овог уговора од 1 године од дана сазнања за уговор, будући да је тужба поднета 02.06.2014. године, а захтев за поништај уговора стављен је 06.02.2017. године. Уз то, по становишту тог суда, иако је тужилац као давалац издржавања свакако имао сазнање о стању здравља ГГ, као примаоца издржавања, то сазнање туженог не чини уговор незаконитим из разлога што је после 6 месеци прималац издржавања преминуо. Тужени је 40 година живео у ванбрачној заједници са примаоцем издржавања у слози, и пре закључења уговора бринуо о њој, водио је код лекара, а након закључења уговора пружио јој је сву потребну негу и пажњу, испуњавајући на тај начин све обавезе које је преузео уговором. Из наведеног следи закључак да околност да је тужени знао да је тужила болује од карцинома панкреаса није био мотив и основ за закључење уговора о доживотном издржавању.

Одлучујући о евентуалном тужбеном захтеву за утврђење ништавости уговора о доживотном издржавању због неспособности за расуђивање примаоца издржавања, другостепени суд је закључио да овај уговор није ништав у смислу члана 56. Закона о облигационим односима, те да тужиле нису доказале да је пок. ГГ била потпуно пословно неспособно лице из ког разлога је овај тужбени захтев одбио као неоснован.

По оцени Врховног касационог суда, неосновано се ревизијом тужила оспорава утврђено чињенично стање и указује да је закључак другостепеног суда о непостојању разлога алаторности и разлога за ништавост уговора заснован на погрешној примени материјалног права.

Одредбом члана 194. Закона о наслеђивању („Службени гласник РС“, бр. 46/9, 101/2003) прописано је да се уговором о доживотном издржавању обавезује прималац издржавања да после његове смрти на даваоца издржавања пренесе својину тачно одређених ствари или каква друга права, а давалац издржавања се обавезује да га, као накнаду за то, издржава и да се брине о њему до краја његовог живота и да га после смрти сахрани (став 1).

Према одредби члана 203. истог закона, на захтев законских наследника примаоца издржавања, суд може поништити уговор о доживотном издржавању ако због болести или старости примаоца издржавања уговор није представљао никакву неизвесност за даваоца издржавања (став 1); законски наследници могу поништај уговора захтевати у року од једне године од дана сазнања за уговор, а најкасније у року од три године од дана смрти примаоачеве (став 2); рок од једне године не може почети да тече пре смрти примаоачеве (став 3).

Према одредби члана 56. Закона о облигационим односима, за закључење пуноважног уговора потребно је да уговарач има пословну способност која се тражи за закључење тог уговора. Пословна способност подразумева способност самосталног одлучивања о правима и обавезама, односно способност физичког лица да изјавама своје правно релеванте воље преузима одређена права и обавезе. Претпоставља се да је свако пунолетно лице пословно способно и да је приликом доношења одлука и предузимања радњи које производе одређене правне последице та особа у стању да нормално расуђује, да разуме последице одлука које доноси и да штити своја права и интересе.

Супротно наводима ревизије, правилно је другостепени суд закључио да су тужиле преклудирани у праву да захтевају поништај уговора о доживотном издржавању, што овај њихов захтев чини неоснованим. Сходно цитираној одредби члана 203. Закона о наслеђивању, прописани субјективни рок од годину дана тече од дана сазнања за постојање уговора о доживотном издржавању, а не од дана када су тужиле евентуално сазнале да је пок. ГГ у тренутку закључења уговора била у терминалном стадијуму болести (како се у ревизији указује). Тужба у овој правној ствари поднета је 02.06.2014. године, па је по становишту овог суда најкасније у том моменту код тужила постојало сазнање о постојању уговора о доживотном издржавању. Истекао је и објективни рок од 3 године од смрти ГГ, а код чињенице да је захтев за поништај уговора о доживотном издржавању са конкретним навођењем разлога за рушљивост – непостојање алаторности, стављен тек 08.05.2018. године, а ГГ је преминула ...2014. године.

Осим тога, правилно је другостепени суд закључио да уговор није рушљив из разлога непостојања алаторности имајући у виду околности конкретног случаја. Наиме, за процену непостојања алаторности (неизвесност колико ће уговор трајати и колика ће бити обавеза даваоца издржавања), битне су све околности конкретног случаја, а не само временски размак између закључења уговора и момента смрти примаоца издржавања. Тужени је пок. ГГ пружио сву потребну негу и помоћ која јој је објективно била потребна након постављања дијагнозе болести од које је умрла, из чега следи да је мотив за закључење уговора била намера давања издржавања у најширем смислу те речи. Осим тога, уговор о доживотном издржавању веома често закључују особе чије је здравље тешко нарушено због дијагностиковане малигне болести и у тим ситуацијама разумљива је жеља примаоца издржавања да својом имовином располаже на начин који је најбољи за њега у смислу да имовину остави особи у коју има поверење и за коју је сигуран да ће му кроз бригу и пажњу нарушено здравствено стање, и све тегобе повезане са тим, учинити подношљивијим и омогућити му да свој живот до краја проведе на достојанствен начин, уз пун осећај сигурности да ће му бити пружена сва потребна нега и пажња, па дужина трајања уговора долази у други план а вредност престације даваоца издржавања има се посматрати у ширем контексту. Околност да се у време закључења уговора пок. ГГ налазила у поодмаклој фази болести, сама за себе не води аутоматски закључку о непостојању алаторности, будући да је код процене алаторности битна субјективна, а не само објективна компонента, а из исказала лекара хирурга који је лечио пок. ГГ произлази да тај лекар никада није желео да даје својим пацијентима прогнозе везане за дужину трајања живота.

Правилна је и одлука другостепеног суда о одбијању тужбеног захтева да се утврди да је ништав и не производи правно дејство оспорени уговор о доживотном издржавању, будући да је медицинским вештачењем утврђено да у време закључења спорног уговора о доживотном издржавању сада пок. прималац издржавања била способна за расуђивање, те стога супротно наводима ревизије, спорни уговор о доживотном издржавању није ништав у смислу одредбе члана 56. став 1. и 103. Закона о облигационим односима.

Указивање у ревизији на постојање мотива изигравања права законских наследника приликом закључења овог уговора је без утицаја будући да је први пут истакнуто у ревизији.

Накнада трошкова састава одговора на ревизију није досуђена, будући да се не ради о потребном трошку за вођење парнице у смислу одредбе члана 154. став 1. ЗПП.

Из изнетих разлога, на основу члана 414. став 1. и 165. став 1. ЗПП, одлучено је као у изреци.

**Председник већа - судија
Гордана Комненић, с.р.**

**За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић**